

Piotr Filipowski

ORCID: 0009-0007-6657-6239

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Dobrostan psychiczny a efektywność pracy kuratora sądowego

Psychological well-being and work efficiency of court probation officers

Abstract

The article will touch upon the topic of probation officer effectiveness and present the factors influencing its level, it also takes a closer look at the issue of mental well-being and its impact on professional work. The article presents the results of a study on the impact of mental well-being on the effectiveness of probation officers. The research was carried out on the basis of a diagnostic survey method. The leading technique was a questionnaire. The Mental Well-being Questionnaire was used for the study, as well as a created scale for the study of effectiveness dimensions (economic, relational, organisational, declared). The research presented here found no correlation between economic, relational or organisational efficacy and psychological well-being. However, when analysing the data on declared effectiveness and the level of psychological well-being, it was found that high psychological well-being increases declared effectiveness among probation officers. The referenced research showed the need to implement a policy of concern for the mental well-being of those involved in educational and rehabilitation tasks, particularly among probation officers.

Keywords

probation service; effectiveness; probation officers; well-being

Wstęp

Na kuratorskiej służbie sądowej spoczywa bardzo duża odpowiedzialność. We współczesnym wymiarze sprawiedliwości stanowi ona kluczowy element systemu wychowawczo-resocjalizacyjnego. Dla przeciętnego obywatela kurator sądowy jest nieraz najbliższym mu organem reprezentującym wymiar sprawiedliwości. Instytucja ta często jako jedyna ma szansę zaprezentować ludzką twarz oraz chęć okazania pomocy obywatelowi. Dla samego sądu natomiast kurator przeważnie

reprezentuje jego „oczy i ręce”. To dzięki rzetelnie prowadzonym wywiadam środowiskowym oraz nadzorom/dozorom sędzia jest w stanie podejmować adekwatne decyzje oraz wydawać orzeczenia, które później realizuje kurator sądowy. Tylko już z tego powodu całemu społeczeństwu powinno zależeć, a przynajmniej pojawić się chęć zainteresowania się kwestią efektów i warunkami pracy kuratora sądowego. Sprawa ta jednak powinna być istotnym tematem dyskusji dla studentów resocjalizacji. To właśnie ta grupa będzie pracować w omawianym systemie oraz będzie odpowiedzialna za jego kształtowanie.

Z obecnie prowadzonych badań i obserwacji dotyczących efektywności i warunków pracy kuratorskiej służby sądowej wypływa wspólny wniosek – kuratorzy sądowi należą do jednych z najbardziej obciążanych obowiązkami instytucji społecznych. Organizacja ich pracy pozostawia wiele do życzenia. Duża częstotliwość występowania czynników stresogennych w pracy kuratora sądowego naraża go w większym stopniu na syndrom wypalenia zawodowego. Cechy te doprowadzić mogą do pogorszenia lub całkowitego braku efektów pracy kuratora sądowego. Jednym z elementów, który może przeciwdziałać temu procesowi, jest wysoki dobrostan psychiczny wśród omawianej grupy zawodowej¹.

Jeśli zagłębić się w analizę definicji dobrostanu psychicznego, można napotkać na spory problem, ponieważ słowem najbardziej pasującym do jego opisu jest niejednoznaczność, gdyż dobrostan psychiczny jest konstruktem złożonym. Najstarszych elementów w definicji dobrostanu psychicznego można szukać w filozofii starożytnej. Z tego okresu wywodzą się dwa kluczowe nurty w rozumieniu i badaniu dobrostanu psychicznego: hedonistyczny i eudajmonistyczny. Z biegiem czasu powstały teorie, które łączyły te dwa nurty, doskonałym przykładem może być teoria cebulowego szczęścia Janusza Czapińskiego. Obecnie jednak największą popularność oraz wprowadzenie badanego pojęcia do współczesnej nauki i świadomości masowej zawdzięczamy twórcy pojęcia psychologii pozytywnej Martinowi Seligmanowi, który opisywał dobrostan psychiczny za pomocą modelu PERMA. Model ten obrazuje dobrostan psychiczny jako konstrukt złożony z pięciu elementów: pozytywne emocje, zaangażowanie, relacje, poczucie sensu i osiągnięcia. Współcześnie jest to kluczowy aspekt poprawnej egzystencji, ale i rozwoju człowieka jako jednostki oraz rozwoju cywilizacyjnego. Dobrostan psychiczny przejmując niejako funkcję takich wskaźników jak rozwój społeczny czy produkt krajowy brutto².

Współczesne życie charakteryzuje się coraz większymi wyzwaniem, stresem, presją społeczną i zmianami w sposobach komunikacji i interakcji społecznej,

¹ Ł. Wirkus, *Stres w pracy kuratora sądowego. Studium teoretyczno-empiryczne*, Kraków 2015, s. 179–185.

² E. Trzebińska, *Psychologia pozytywna*, Warszawa 2009, s. 40–50.

dlatego też dbanie o dobrą kondycję psychiczną staje się coraz bardziej istotne. Zapewnienie sobie dobrego samopoczucia emocjonalnego pozwala lepiej radzić sobie z trudnościami dnia codziennego, osiągać cele życiowe oraz utrzymywać zdrowe relacje interpersonalne.

Celem niniejszego artykułu jest analiza współwystępowania dobrostanu psychicznego i efektywności pracy kuratorów sądowych, dodatkowo zaprezentowanie tematyki efektywności pracy kuratorów sądowych oraz czynników, które mogą na nią oddziaływać. Artykuł przybliży kwestię dobrostanu psychicznego i jego wpływu na pracę zawodową. Badanie to może być traktowane jako wprowadzenie do analizy problematyki efektywności pracy kuratorskiej służby sądowej lub do szczegółowego opisu funkcjonowania omawianej instytucji. Poznanie zależności między dwoma badanymi czynnikami może pomóc w opracowaniu strategii i programów wsparcia, które zminimalizują negatywne skutki obciążenia psychicznego wśród kuratorów sądowych. Przy szerszym spojrzeniu poruszana tematyka może mieć realny wpływ na zmiany w polityce zatrudnienia i wsparcia dla kuratorów sądowych.

Efektywność pracy kuratora sądowego

Przedstawienie efektywności zawodowej kuratora sądowego pozwala uzyskać realny i holistyczny obraz tego zawodu. Realizując przedstawiony cel, warto na początku sprecyzować, czym jest efektywność. Analizując pochodzenie badanego słowa, można zauważyć, że występuje korelacja z łacińskim słowem *effectives*. Tłumaczone jest ono wówczas jako sprawczość oraz twórczość, co wyraźnie wskazuje na grupę wyrazów określających działania. Czynności opisywane słowem „efektywność” kojarzyć się więc będą z istotnością, rzetelnością oraz faktem, iż są one zaplanowane oraz przemyślane. W obszarze znaczenia słowa „efektywność” mieszczą się czynności zakończone optymistycznie oraz pozostawiające trwałe ślady³. Z uwagi na fakt, iż dalsze analizy koncentrować się będą na efektywności pracy kuratora sądowego, kluczowym pojęciem staje się efektywność zawodowa. Przegląd literatury przedmiotu wskazuje, że pojęcie to nie ma charakteru jednorodnego, a jego konceptualizacja przebiega w obrębie kilku odmiennych nurtów teoretycznych⁴. Pierwsze ujęcie odnosi się do stopnia realizacji formalnie określonych zadań i oczekiwań⁵. Drugie

³ R. Winkler, *Efektywność – próba konceptualizacji pojęcia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2010, (820), s. 103–105, <https://bazekon.uek.krakow.pl/zeszyty/170629782> [dostęp: 14.04.2024].

⁴ J. Grobelny, *Efektywność zawodowa. Problemy definicji i pomiaru*, Poznań 2023, s. 13–18.

⁵ M.A. Griffin, A. Neal, S.K. Parker, *A new model of work role performance. Positive behavior in uncertain and interdependent contexts*, „Academy of Management Journal” 2007, 50(2), s. 330–331,

ujmuje efektywność jako wkład pracownika w osiągnięcie celów organizacyjnych⁶. Kolejne akcentuje biegłość wykonywanych czynności, rozumianą jako wartość dla organizacji⁷. Ostatnie natomiast wskazuje, że efektywność zawodowa powinna być rozumiana jako przewidywana wartość podejmowanych działań, oceniana z perspektywy ich potencjalnych rezultatów. To właśnie to ujęcie efektywności zawodowej zostało przyjęte w niniejszym opracowaniu, gdyż pozwala traktować efektywność jako konstrukt w istotnym stopniu zależny od samego pracownika, jego planowania, zaangażowania i świadomego wkładu, przy jednoczesnym uwzględnieniu faktu, że ostateczne rezultaty działań mogą być modyfikowane przez czynniki pozostające poza jego bezpośrednią kontrolą⁸.

Służba kuratorska jako praca społeczna i pomoc drugiemu człowiekowi związana jest z dużą odpowiedzialnością, rzetelnością oraz licznymi zobowiązaniami. Należy więc liczyć na to, że powszechnie są podejmowane działania mające na celu zmierzenie skali sukcesów oraz porażek w realizacji czynności kuratora sądowego. Pewna trudność jest jednak widoczna od samego początku, ponieważ aby określić efektywność pracy kuratora sądowego, trzeba wiedzieć, kiedy zaczyna się jego oddziaływanie, a kiedy jest ono zakończone bądź w jakim stopniu jest zrealizowane. W celu przewyciężenia tego problemu warto odnieść się do jednej z definicji efektywności, stanowiącej, że obejmuje ona dwie istotne sfery, mianowicie skuteczność jako połączenie efektów działania (jakość, tempo, precyzja) oraz subiektywne doznania i rezultaty, takie jak zadowolenie i spójność⁹. Z tego też powodu prezentowane badanie obejmowało dwa wymiary: wymiar ekonomiczny, rozumiany jako rezultat pracy, oraz wymiar efektywności deklarowanej, subiektywnej w odczuciu samego badanego.

Dodatkowo zbadano wymiar efektywności organizacyjnej oraz wymiar efektywności relacyjnej w kontekście pracy kuratora sądowego. W realizacji pierwszego wymiaru duże znaczenie mają umiejętności interpersonalne, takie jak: empatia czy aktywne słuchanie. Znaczny nacisk kładzie się na budowanie pozytywnych

<https://doi.org/10.5465/AMJ.2007.24634438>.

⁶ J.P. Campbell, B.M. Wiernik, *The modeling and assessment of work performance*, „Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior” 2015, 2(1), s. 67–68, <http://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032414-111427>.

⁷ S.J. Motowidlo, *Job performance*, [w:] W.C. Borman, D.R. Ilgen, R.J. Klimoski (red.), *Handbook of Psychology*, t. 12, New Jersey 2003, s. 41–42, <https://psihologiapentrutoti.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/08/handbook-of-psychology-vol-12-industrial-and-organizational-psychology.pdf> [dostęp: 4.04.2026].

⁸ J. Grobelny, *Efektywność zawodowa...*, *op. cit.*, s. 18–24.

⁹ A. Pyszka, *Istota efektywności. Definicje i wymiary*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, (230), s. 18–20, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-177c5f71-9957-453a-9f93-3d805a0510a5/c/01_34.pdf [dostęp: 28.01.2024].

relacji. Realizacja takich obowiązków kuratora sądowego jak budowanie zaufania nawet w sytuacjach kryzysowych, słuchanie i zrozumienie trosk oraz potrzeb podopiecznego będzie znacznie łatwiejsza u kuratorów sądowych z wysoką efektywnością relacyjną. Efektywność organizacyjna natomiast skupiona jest na jak najbardziej ekonomicznym wykorzystaniu wszelkich zasobów do realizacji powierzonych celów oraz osiągnięcia przy tym jak najlepszych rezultatów. W realizacji efektywności organizacyjnej mogą pomóc takie umiejętności jak praca zespołowa oraz skuteczne planowanie. Skutki wysokiej efektywności organizacyjnej przekładać się będą na podejmowanie decyzji mających na celu optymalizację pracy. Kurator sądowy, u którego wyższa będzie efektywność organizacyjna, cechować się będzie w większym stopniu skutecznym wykorzystaniem dostępnych programów, będzie bardziej skupiony na wykonywaniu obowiązków związanych z kwestiami organizacyjnymi oraz formalnymi¹⁰.

Przy analizowaniu opublikowanych już artykułów dotyczących efektywności pracy kuratorskiej służby sądowej w pracach tych często spotkać się można z przedstawieniem efektów pracy badanej instytucji jednowymiarowo¹¹. Gdy zgłębia się temat efektywności w resocjalizacji (a taki charakter mają działania podejmowane przez kuratora sądowego), można zauważyć, że efekty tych działań przedstawiane są jako wskaźnik powrotu do przestępczości. Przedstawianie efektów resocjalizacji w ten sposób jest mało precyzyjne, a ponadto trudno uznać to za wymierny wskaźnik efektywności pracy kuratora sądowego, zwłaszcza że brak jakichkolwiek podejmowanych działań przez sądy czy organy śledcze nie świadczy w żadnym stopniu o sukcesie oddziaływań podejmowanych przez kuratora sądowego¹². Kolejnym istotnym zadaniem kuratora sądowego, które mogłoby być brane pod uwagę w ocenie jego efektywności, jest ocenianie efektów realizowanych programów zarówno indywidualnych, jak i przewidzianych dla grup. Niestety również i w tym przypadku występują pewne problemy utrudniające ocenę skuteczności pracy kuratora sądowego, gdyż przeważnie analizuje się efekty programów za pomocą metod sondażowych. Tym sposobem ocena programu narażona jest na subiektywne odczucia. To właśnie z powodu braku dobrze prowadzonej ewaluacji ocena efektywności w służbie kuratora sądowego jest tak trudna¹³.

¹⁰ J. Grobelny, *Efektywność zawodowa...*, op. cit., s. 50–52.

¹¹ R. Opora, *Efektywność i możliwość jej oceny w instytucji kurateli sądowej*, „Probacja” 2011, (3), s. 65–67, <https://open.icm.edu.pl/handle/123456789/904> [dostęp: 28.01.2026].

¹² V. Będkowska-Heine, *Czas wolny uczniów poddanych nadzorowi kuratorów sądowych*, Wrocław 1991, s. 9.

¹³ Ł. Kwadrans, *Oczekiwane efekty resocjalizacyjne a rzeczywiste możliwości oddziaływania kuratorów sądowych*, „Resocjalizacja Polska” 2013, (4), s. 281–282, [http://libcom.linuxpl.info/resocjalizacja/archiwum/wp-content/dokumenty/streszczenia/RP%204%20\(2013\)%20275-287.pdf](http://libcom.linuxpl.info/resocjalizacja/archiwum/wp-content/dokumenty/streszczenia/RP%204%20(2013)%20275-287.pdf) [dostęp: 4.04.2026].

Skupianie się podczas badań wyłącznie nad efektywnością pracy kuratorskiej służby sądowej w zakresie ilościowym, a omijanie efektów jakościowych nie pozwala uwzględnić wielowymiarowości tej instytucji. Na początku jednak warto przyrzeć się elementom, które mogą mieć wpływ na efekty działań realizowanych przez kuratorów sądowych. Pierwszym szczególnym elementem jest schemat funkcjonowania oraz organizacji systemu kuratorskiego. Kolejnym czynnikiem wpływającym na efektywność pracy kuratora sądowego jest zakres obowiązków realizowanych przez badaną służbę. Metodyka pracy kuratorów sądowych może być również czynnikiem wpływającym na ocenę efektywności badanej służby. Elementem oddziałującym na skutki zadań realizowanych przez kuratorów sądowych jest także częstotliwość występowania czynników stresogennych w trakcie pełnienia ich służby.

Aby poznać, jakie są warunki kuratorskiej służby sądowej, warto przeanalizować badania przeprowadzone przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy w roku 2021. Pokazują one, że profesja kuratora sądowego, w porównaniu z resztą zawodów wymagających współpracy z drugą osobą, wiąże się z największym tempem oraz ilością pracy. Równie mocno przeciążona jest sfera emocjonalna w wyniku ciągłego przebywania w sytuacjach trudnych, nierzadko odchodzących od normy. Sami kuratorzy biorący udział w badaniu zwrócili uwagę na nieadekwatną organizację pracy. Równie mocno związany z tym aspektem jest bardzo istotny problem pogodzenia życia osobistego z życiem zawodowym kuratora sądowego. Jego praca, mimo błędnej opinii, nie jest wyłącznie pracą biurową. Zwrócono również uwagę na zachowania podopiecznych zagrażające życiu lub zdrowiu kuratorów oraz na zjawisko mobbingu w pracy. Urzędnicy ci są narażeni na negatywny wpływ wszelkich zagrożeń fizycznych, chemicznych, biologicznych czy epidemiologicznych¹⁴.

Praca kuratora a dobrostan psychiczny

Przedstawione dotychczas elementy oddziałujące na efektywność pracy kuratorów wyraźnie wskazują na jej degradację. Nie znaczy to jednak, że nie występują inne czynniki, które mogą poprawić omawiany aspekt. Oczywiście efektywną metodą byłaby praca nad usprawnieniem analizowanych problemów w systemie funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej. Niemniej jednak warto szukać metod po-

¹⁴ D. Żoźnierczyk-Zreda, M. Warszevska-Makuch, P. Barańska, *Przeprowadzenie analizy zagrożeń związanych z pracą kuratora sądowego oraz opracowanie zaleceń służących ich ograniczeniu*, raport, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, nr 389/PZ/2021/NE, s. 4–18, https://ozzks.pl/wp-content/uploads/2022/01/RAPORT_KURATORZY_poprawka_02_01_2022-1.pdf [dostęp: 14.07.2023].

prawy funkcjonowania omawianej instytucji, gdyż wysoka efektywność w realizacji zadań kuratora sądowego leży w interesie nas wszystkich. Jednym z elementów, który może pomóc w realizacji tego celu, jest wysoki dobrostan psychiczny wśród omawianej grupy zawodowej.

Udokumentowana obecność dobrostanu psychicznego w nauce notowana jest od 1948 roku, kiedy to Światowa Organizacja Zdrowia włączyła dobrostan psychiczny w definicję zdrowia. Jednak jego korzenie sięgają już nauk Arystotelesa oraz Arystypa z Cyreny. Największy jednak wkład w popularyzację tego pojęcia oraz wprowadzenie go do codziennych rozmów zawdzięczamy M. Seligmanowi. Ten amerykański psycholog jest jednym z twórców psychologii pozytywnej, która w przeciwieństwie do ówczesnie powszechnego nurtu skupiała się na szukaniu zasobów, objawów szczęścia czy podstaw bycia spełnionym. W tej właśnie koncepcji powstał przedstawiony już model PERMA. Sam M. Seligman określał dobrostan psychiczny jako pojęcie znacznie szersze i bardziej złożone niż szczęście i jego odczuwanie¹⁵. Próbę zdefiniowania oraz zbadania omawianego aspektu zdrowia fizycznego oraz psychicznego podjęła również amerykańska psycholożka Carol Ryff. W ślad za swoim rodakiem opracowała sześćoelementowy schemat obrazujący złożoność dobrostanu psychicznego. Mieścił on w sobie takie zachowania, jak: posiadanie celu w życiu, panowanie nad środowiskiem, pozytywne relacje z otoczeniem, ciągły rozwój osobisty, samoakceptację oraz autonomię. Przytoczone definicje dobrostanu psychicznego wskazują na kluczową jego cechę, mianowicie na złożoność. Dzięki niej dobrostan społeczny oddziałuje na różne aspekty życia człowieka, między innymi na życie osobiste, społeczne oraz zawodowe¹⁶.

Analizując zagadnienie dobrostanu psychicznego w kontekście pracy zawodowej, warto zaznaczyć, że troska o jego stan to nie tylko wyłącznie chęć zapewnienia pracownikom i pracodawcy pozytywnych emocji. Działania mające na celu zadbanie o dobrostan psychiczny w miejscu pracy mogą dotyczyć także poprawy jej wydajności oraz ulepszenia jej organizacji. Pracownicy, u których zauważalny jest wzrost poczucia dobrostanu, znacznie chętniej podnoszą swoje kompetencje, są zmotywowani do nawiązywania nowych relacji, mają więcej innowacyjnych pomysłów oraz łatwiej im przetrwać trudne sytuacje w pracy. Zachowanie wysokiego dobrostanu w miejscu pracy może przynieść duże korzyści dla całego systemu, to znaczy dla pracowników, pracodawców oraz klientów. Istotnym elementem pracy socjalnej jest zachowanie higieny psychicznej. Ma to na celu troskę o samego pracownika, ale i poprawia wydajność systemu. Szczególnie na uwadze

¹⁵ M.E.P. Seligman, *Pełnia życia. Nowe spojrzenie na kwestię szczęścia i dobrego życia*, przeł. P. Szymczak, Poznań 2011.

¹⁶ D. Karaś, *Pojęcia i koncepcje dobrostanu: przegląd i próba uporządkowania*, „Studia Psychologica: Theoria et Praxis” 2019, 19(2), s. 7–8, <https://doi.org/10.21697/sp.2019.19.2.01>.

należy mieć regułę projekcji w psychologii, która mówi, że gdy u jednostki występują niepożądane cechy, zaczyna ona zauważać je u innych oraz wyolbrzymia je, przy jednoczesnym negowaniu faktu istnienia tych cech u samej siebie¹⁷.

Warto zapoznać się z relacjami zachodzącymi między szeroko rozumianym aspektem pracy a przedstawionym już dobrostanem psychicznym. Relacje te zgodnie z popularną koncepcją w psychologii pozytywnej można podzielić na hedonistyczne oraz eudajmonistyczne. Pierwsze ujęcie bazuje na emocjach oraz na wskaźnikach poznawczych. Prekursorem wśród badaczy zajmujących się zjawiskiem emocji i doznań z nimi powiązanych w kontekście pracy zawodowej jest brytyjski naukowiec Peter B. Warr, który analizował wymiary doświadczanych emocji. W swoich badaniach skupiał się głównie na dualistycznym podziale spektrum emocji, pomijając przy tym emocje złożone, takie jak duma czy wstyd. Obecnie jednak można powiedzieć, iż pozytywne emocje sprzyjają skuteczności w miejscu pracy. Warto dodać, że to właśnie emocje złożone oddziałują najmocniej na dobrostan pracownika. Dodatkowo aspekt emocjonalny istotny jest podczas omawiania tematu relacji interpersonalnych w miejscu pracy¹⁸.

Drugim elementem powiązany z badaniami dobrostanu w kontekście pracy w ujęciu hedonistycznym jest poczucie satysfakcji z jej wykonywania. W ujęciu psychologii pracy można uznać, że poczucie to jest składową zarówno emocji, jak i sfery poznawczej. Najpopularniejsza definicja satysfakcji z wykonywanego zawodu składa się z trzech elementów. Pierwszym z nich jest wyobrażenie dotyczące przydzielonych zadań, kolejnym subiektywna ocena pracownika dotycząca realizacji zadań w miejscu wykonywania obowiązków, natomiast ostatnim czynnikiem jest ocena warunków pracy¹⁹.

W odróżnieniu od koncepcji hedonistycznej koncepcja eudajmonistyczna stawia na piedestale moralne wartości oraz te, które prowadzą do rozwoju osobistego. Podział ten widoczny jest również w odniesieniu do pracy. Przekładając to spojrzenie na dobrostan, skupić się należy na wartościach, jakie niesie ze sobą praca. Należy zaznaczyć, że zawsze będą one podlegać subiektywnemu spojrzeniu. Pierwszą istotną wartością jest, aby wykonywana profesja umożliwiała realizację własnych potrzeb. Do potrzeb realizowanych poprzez pracę można zaliczyć: potrzebę zabezpieczenia finansowego, potrzebę uznania, szacunku oraz użyteczności. Kolejną

¹⁷ L. Koziół, B. Buzowska, *Praktyki nadzorcze i zarządcze a dobrostan pracowników*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie” 2016, 29(1), s. 40–42, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-917f558e-d082-4ec1-bf25-5cd9b8988f30/c/Praktyki_nadzorcze_i_zarzacze_a_dobrostan_pracownikow.pdf [dostęp: 16.06.2023].

¹⁸ A.M. Zalewska, *Skala Satysfakcji z Pracy – pomiar poznawczego aspektu ogólnego zadowolenia z pracy*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Psychologica” 2003, 7, s. 49–50, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.hdl_11089_3708/c/F5_7.pdf [dostęp: 11.06.2023].

¹⁹ *Ibidem*, s. 50–51.

wartością, którą powinna dawać praca, aby zapewnić dobrostan psychiczny, jest odnalezienie sensu w wykonywanym zajęciu. Wykonywane zadanie powinno mieć z góry ustalony jasny cel, który definiowałby początek oraz koniec pracy. Przybliżyc do zrozumienia dobrostanu według myśli eudajmonistycznej może również poczucie powołania. Takie poczucie możliwe jest tylko wtedy, gdy predyspozycje odpowiadają wymaganiom stawianym przez pracę. Wtedy to właśnie pojawić się może wewnętrzna siła motywująca do przewyższania nawet najtrudniejszych sytuacji czy wyzwań w pracy²⁰. Ostatnim wyszczególnionym elementem składowym dobrostanu psychicznego w pracy w ujęciu koncepcji eudajmonistycznej jest pasja do niej. Można ją porównać do wewnętrznej motywacji, która prawidłowo ukierunkowana pozwoli na realizację wielu wymagających wyzwań. Wraz z jej wzrostem zwiększa się również poziom zaangażowania pracownika, co może posłużyć jako wskaźnik dobrostanu w miejscu pracy. Dzięki niemu można zaobserwować, jak wysoki jest poziom aktywności, wytrzymałości psychicznej oraz ile siły jest w stanie pracownik włożyć w wykonywanie swoich obowiązków²¹.

Mając już jakąś wiedzę na temat oddziaływania dobrostanu psychicznego na pracę, pracownika oraz jego efektywność, warto zastanowić się, w jaki sposób można zwiększyć troskę o dobrostan psychiczny w kontekście kuratorów sądowych. Tematykę tę poniekąd poruszał raport realizowany w 2016 roku na polecenie Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie oraz Krajowej Rady Kuratorów pod tytułem *Bezpieczeństwo pracy kuratorów sądowych*. W raporcie zawarto pomysły, które w znacznym stopniu zwiększyć miałyby bezpieczeństwo, a zatem dobrostan psychiczny wśród kuratorów. Mowa tu o wprowadzeniu superwizji jako stałego elementu, z którego mogliby korzystać wszyscy kuratorzy. Sama superwizja opiera się na metodzie uczenia się poprzez wymianę doświadczeń, kiedy to pracownik zgłasza się do osoby kompetentnej z większym doświadczeniem zawodowym oraz wyszkolonej do prowadzenia tego rodzaju zajęć i opowiada o trudnym przypadku w pracy czy o swojej trudnej sytuacji związanej z wykonywanym zawodem. Równie dobrym pomysłem jest przeznaczenie funduszy na prowadzenie warsztatów oraz szkoleń dla kuratorów sądowych. Ich celem byłyby nauka oraz praktyczne wykorzystanie kompetencji, takich jak: współpraca z otoczeniem, rozwiązywanie konfliktów czy bezpieczne rozładowanie negatywnych emocji²².

²⁰ A. Wrzesniewski, *Finding positive meaning in work*, [w:] J.E. Dutton, K.S. Cameron, R.E. Quinn (red.), *Positive organizational scholarship. Foundations of a new discipline*, San Francisco 2003, s. 301–305.

²¹ A. Czerw, *Psychologiczny model dobrostanu w pracy. Wartość i sens pracy*, Warszawa 2017, s. 60–62.

²² P. Kobes, *Bezpieczeństwo pracy kuratorów sądowych*, Warszawa 2016, s. 68–76, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/PDF/2016/PRAWO%20KARNE%20I%20KRYMINOLOGIA/IWS_Kobes-P.-Bezpieczeństwo-pracy-kuratorów.pdf [dostęp: 4.04.2026].

Należy jednak zaznaczyć, że mimo upływu kilku lat od przeprowadzenia badań oraz rozpoznania i analizy wskazanych w raporcie problemów rekomendowane działania nie zostały w pełni wdrożone, co wskazuje na utrzymującą się potrzebę dalszych badań, zmian systemowych oraz większego zaangażowania ustawodawcy w obszarze funkcjonowania służby kuratorskiej. Zadania te powinny mieć priorytet, gdyż na pierwszym miejscu zawsze powinno być dobro człowieka pełniącego rolę funkcjonariusza, a zawód kuratora sądowego wiąże się z osobliwą pracą. Jej specyfika polega na tym, że od kuratora wymaga się dużo większego zaangażowania zarówno emocjonalnego, jak i związanego z wysiłkiem psychicznym. Jeśli natomiast spojrzymy na to szerzej, efektywna aktywność funkcjonariusza instytucji wymiaru sprawiedliwości wpłynie pozytywnie na całe społeczeństwo. Powyższy wniosek z kolei podkreśla znaczącą rolę dobrostanu w pracy kuratora i potwierdza potrzebę dbania o ten stan podczas wykonywania tego trudnego oraz odpowiedzialnego, ale jakże pięknego, bo niosącego pomoc potrzebującym, zawodu.

Metoda badań

Przedmiotem zaprezentowanych badań jest dobrostan psychiczny i efektywność pracy kuratorów sądowych. Cel badawczy określony został jako informacyjno-wyjaśniający: opisanie związku między dobrostanem psychicznym a efektywnością pracy kuratora sądowego. Uszczegóławiając cel badawczy, zdecydowano, aby w badaniu pytanie główne brzmiało następująco: Jaki jest związek między dobrostanem psychicznym a efektywnością w pracy kuratorów sądowych? W celu jego operacjonalizacji sformułowano pytania badawcze szczegółowe, odnoszące się do poszczególnych wymiarów efektywności zawodowej. Przyjęto bowiem, że zjawisko efektywności ma charakter wielowymiarowy i obejmuje: wymiar ekonomiczny, rozumiany jako rezultat pracy; wymiar efektywności organizacyjnej; wymiar efektywności relacyjnej oraz wymiar efektywności deklarowanej, odzwierciedlający subiektywną ocenę własnej skuteczności zawodowej. W związku z powyższym postawiono następujące pytania szczegółowe:

- Jaki jest związek między dobrostanem psychicznym kuratorów sądowych a wymiarem ekonomicznym efektywności zawodowej?
- Jaki jest związek między dobrostanem psychicznym a poziomem efektywności organizacyjnej?
- Jaki jest związek między dobrostanem psychicznym a poziomem efektywności relacyjnej?
- Jaki jest związek między dobrostanem psychicznym a efektywnością deklarowaną przez kuratorów sądowych?

Uwzględniając indywidualny charakter badań, wybrano ankietę jako narzędzie badawcze. W celu określenia efektywności wśród badanej grupy respondenci zostali poproszeni o uzupełnienie kwestionariusza stworzonego specjalnie w tym celu. Opracowany Kwestionariusz Oceny Efektywności Zawodowej Kuratora Sądowego składał się z trzech modułów: w I module badany był wymiar ekonomiczny efektywności przez uzyskanie ogólnej oceny efektywności zawodowej. W module tym znajdowało się 10 stwierdzeń odnoszących się do sposobu organizacji pracy, emocji towarzyszących wykonywaniu obowiązków służbowych oraz realizacji zadań kuratora sądowego, w tym m.in. monitorowania zachowań podopiecznych, udzielania im wsparcia oraz dokonywania oceny środowiskowej wśród osób objętych nadzorem. Odpowiedzi udzielane były w skali od 1 do 5, w której im wyższą zaznaczono odpowiedź, tym wyższa jest zgodność badanego ze stwierdzeniem. W II module badany był poziom efektywności organizacyjnej oraz efektywności relacyjnej wśród kuratorów sądowych. W celu zbadania poziomu efektywności organizacyjnej oraz relacyjnej w kwestionariuszu umieszczono pięć par rezultatów działań kuratora sądowego, z których każda obejmowała jeden rezultat odnoszący się do wymiaru relacyjnego oraz jeden do wymiaru organizacyjnego. Przykładowo, respondenci dokonywali wyboru pomiędzy rezultatami takimi jak: wspieranie podopiecznego w jego samorozwoju a rzetelne przygotowywanie wywiadów środowiskowych bądź pomiędzy poprawą zachowania podopiecznego a sprawnym realizowaniem powierzonych dozorów i nadzorów. Ankietowani proszeni byli o wybranie z każdej pary tylko jednego rezultatu pracy kuratora sądowego, który ich zdaniem jest istotniejszy podczas sprawowania własnych obowiązków. W III module badany był wymiar efektywności deklarowanej, oceniany przez respondentów w kontekście realizacji siedmiu wybranych działań podejmowanych przez kuratora sądowego w toku obowiązków służbowych. Respondenci proszeni byli o samoocenę poziomu własnej efektywności w odniesieniu do wyszczególnionych działań, takich jak m.in. działania mające na celu reintegrację podopiecznego ze społeczeństwem, działania z zakresu pomocy psychologicznej udzielanej podopiecznym czy działania prewencyjne ukierunkowane na zapobieganie występowaniu zachowań ryzykownych. Oceny dokonywano przy użyciu trzystopniowej skali: wysoka, średnia oraz niska efektywność.

Aby określić, jaki jest aktualny poziom dobrostanu psychicznego wśród badanej grupy kuratorów sądowych, posłużono się Kwestionariuszem Dobrostanu Psychicznego (Psychological Well-Being Scales, PWBS). Autorem tego narzędzia jest przywoływana już C. Ryff, twórczyni teorii obrazującej dobrostan psychiczny w ujęciu eudajmonistycznym, składającej się z sześciu wymiarów (PWBS wykorzystuje właśnie rzeczoną teorię). Do realizacji celów prezentowanego badania posłużono się wersją skróconą, zawierającą tylko 18 itemów

w polskiej adaptacji autorstwa Dominiki Karaś oraz Jana Ciecucha. Narzędzie to jest powszechnie stosowane przez psychologów, pedagogów oraz socjologów. Co istotne, do jego wykorzystania nie jest wymagane przeszkolenie psychometryczne²³.

Badania realizowane były na grupie 68 kuratorów sądowych. Stworzony kwestionariusz ankiety, zawierający wspomniane wcześniej narzędzie do badania dobrostanu, został udostępniony w mediach społecznościowych – na zamkniętej grupie facebookowej „Ogólnopolski Związek Zawodowy Kuratorów Sądowych” oraz na forum internetowym „Krajowe Stowarzyszenie Zawodowych Kuratorów Sądowych. Badanie odbyło się za pośrednictwem ankiety internetowej i nie odnotowano ankiet odrzuconych z powodu błędnego wypełnienia przez respondentów. Badanie zostało przeprowadzone w okresie od 12 lutego do 6 marca 2024 roku. W badaniu uczestniczyło 29 kuratorów rodzinnych (w tym 24 zawodowych i 5 społecznych) oraz 39 kuratorów karnych (w tym 33 zawodowych i 6 społecznych). Staż pracy respondentów na stanowisku kuratora sądowego obejmował od jednego roku do 31 lat. Najczęstszymi środowiskami pracy badanych kuratorów poza sądem, były: centrum miasta, obrzeża miasta, małe aglomeracje miejskie (mniejsze niż 500 tys. na km²) oraz tereny wiejskie. Liczba przeprowadzonych przez badanych nadzorów/dozorów w miesiącu poprzedzającym badanie wynosiła od 4 do 43.

W celu rzetelnego przedstawienia analizy badań postanowiono wykorzystać test niezależności χ^2 Pearsona. Metoda ta stosowana jest przy weryfikacji, czy między badanymi zmiennymi występuje zależność, oraz jest jednym z powszechnie stosowanych testów w różnych dyscyplinach naukowych. W prowadzonych badaniach wykonywano test niezależności χ^2 Pearsona za pomocą programu komputerowego Microsoft Excel, który pozwolił obliczyć wartość prawdopodobieństwa, a następnie porównać ją do wartości krytycznej. Na podstawie tych kryteriów podejmowano końcową decyzję o przyjęciu bądź odrzuceniu hipotezy alternatywnej²⁴.

²³ D. Karaś, J. Ciecuch, *Polska adaptacja Kwestionariusza Dobrostanu (Psychological Well-Being Scales) Caroll Ryff*, „Roczniki Psychologiczne” 2017, 20(4), s. 816–821, <https://doi.org/10.18290/rpsych.2017.20.4-4pl>.

²⁴ M. Słowińska, *Wykorzystanie testu chi-kwadrat w badaniach preferencji żywieniowych konsumentów*, „Nauki Inżynierskie i Technologie” 2019, (1(32)), s. 25–28, <https://doi.org/10.15611/nit.2019.1.02>.

Wnioski z badań

Korzystając z Psychological Well-Being Scale, zastosowano skalę ocen od 0 do 100, w której im wyższy uzyskany wynik, tym wyższy poziom doświadczanego dobrostanu psychicznego. W grupie 68 badanych kuratorów sądowych średni wynik dobrostanu psychicznego wyniósł 66,5 punktu. Uzyskane rezultaty mają charakter eksploracyjny, jednak pozwalają wstępnie określić poziom dobrostanu psychicznego badanej grupy jako umiarkowanie wysoki. Zebrane wyniki uszeregowano od najwyższej do najniższej wartości, a następnie podzielono na trzy równoliczne grupy, odpowiadające niskiemu, średniemu oraz wysokiemu poziomowi dobrostanu psychicznego. Analiza wykazała, że u 56% badanych dobrostan psychiczny plasuje się na poziomie wysokim, ponad jedna trzecia respondentów osiągnęła poziom średni, natomiast jedynie 7% – poziom niski. Taki rozkład wyników może wskazywać, że większość badanych kuratorów doświadcza względnie stabilnego poczucia satysfakcji z życia, spełnienia oraz akceptacji sposobu własnego funkcjonowania. Interpretacyjnie sugeruje to, iż badana grupa, mimo obciążeń zawodowych, dysponuje zasobami psychicznymi umożliwiającymi zachowanie dobrostanu, co może sprzyjać ich codziennemu funkcjonowaniu zarówno w sferze zawodowej, jak i pozazawodowej.

Do analizy zależności pomiędzy badanymi zmiennymi zastosowano test niezależności χ^2 Pearsona, przeprowadzony na podstawie tabel krzyżowych. Analiza wykazała, że spośród wszystkich uwzględnionych zmiennych jedynie związek pomiędzy liczbą przeprowadzonych nadzorów/dozorów w miesiącu a oceną poziomu dobrostanu psychicznego osiągnął istotność statystyczną. Uzyskana wartość p dla testu χ^2 Pearsona wyniosła $p = 0,0045$, co przy przyjętym poziomie istotności $\alpha = 0,05$ pozwala na odrzucenie hipotezy o niezależności tych zmiennych. Szczegółowa analiza rozkładów w tabeli krzyżowej wskazuje, że najwyższy odsetek wysokich ocen dobrostanu psychicznego występował w grupie kuratorów realizujących od 20 do 35 nadzorów/dozorów w pełnym miesiącu pracy. Wynik ten należy interpretować jako statystycznie istotne współwystępowanie liczby prowadzonych nadzorów z poziomem dobrostanu psychicznego, przy jednoczesnym zachowaniu ostrożności interpretacyjnej wynikającej z charakteru badań i wielkości próby.

Korzystając z możliwości narzędzia PWBS, wskazano elementy składowe dobrostanu psychicznego z największym udziałem wysokich ocen. W grupie 68 badanych kuratorów sądowych elementem z najliczniejszym udziałem wysokich ocen jest samoakceptacja. Według autorki teorii, na której podstawie zbudowane jest narzędzie PWBS, samoakceptacja jest jednym z głównych aspektów zdrowia psychicznego. Jej wysoki poziom w badaniu świadczy o tolerancji, świadomości swoich wad i zalet oraz o posiadaniu pozytywnego oraz realnego wyobrażenia samego siebie.

Analiza uzyskanych danych wskazuje, że wysoka ogólna ocena efektywności zawodowej nie przeważa u większości badanych. Występuje ona wśród najliczniejszej grupy kuratorów sądowych, bo aż u 45% badanych. Nie mniej liczna grupa – 43% kuratorów sądowych – wykazała w badaniu swoją efektywność zawodową na poziomie średnim, natomiast 12% badanych charakteryzuje się niską ogólną oceną efektywności zawodowej. Informacja ta może budzić troskę o samych kuratorów sądowych, o ich stan psychiczny, fizyczny, jak i o system, w którym na co dzień funkcjonują, o jego skuteczność i organizację. Największa jednak troska spowodowana niską efektywnością zawodową kuratorów sądowych powinna być skierowana na ich podopiecznych.

Analogicznie do sytuacji dobrostanu psychicznego badano występowanie zależności między ogólną oceną efektywności zawodowej a częścią zmiennych socjogeograficznych. W toku realizacji badań udowodniono, że między oceną ogólnej efektywności zawodowej a przedstawionymi zmiennymi nie występuje zależność, przez co można wnioskować, że żadna ze zmiennych nie ma wpływu na ogólną ocenę efektywności zawodowej u kuratorów sądowych.

Rozpatrując wyniki ankietowanych pod kątem udziału efektywności relacyjnej i organizacyjnej wśród kuratorów sądowych, zauważono następujące prawidłowości. Wśród badanych kuratorów przeważająca grupa 72% badanych to osoby z wyższą efektywnością relacyjną, efektywność organizacyjna natomiast przeważa tylko u 28% badanych kuratorów sądowych. Należy jednak pamiętać, że oba te wymiary efektywności zawodowej są istotne w realizacji obowiązków kuratora sądowego. Przewaga efektywności organizacyjnej może pomóc kuratorom w znacznie lepszym organizowaniu swojej pracy, przez co będą w większym stopniu wydajni, mogą również czuć się bardziej sprawni w realizacji zadań administracyjnych. Wyższa efektywność relacyjna natomiast gwarantować może lepszą komunikację z pracownikami oraz z podopiecznymi. Takie relacje zapewniają kluczowe dla pracy kuratora sądowego zaufanie u podopiecznego oraz jego chęci do współpracy.

Analizując wyniki deklarowanej oceny efektywności w realizacji wybranych działań kuratora sądowego, zauważono, że najwyższy odsetek wysokich ocen (54%) dotyczył działań z zakresu pomocy psychologicznej udzielanej podopiecznym. Może to świadczyć o tym, iż badani kuratorzy postrzegają swoje kompetencje interpersonalne oraz wspierające jako szczególnie rozwinięte i istotne w codziennej praktyce zawodowej. Odmienny obraz wyłania się w przypadku działań związanych z promocją zdrowego stylu życia, gdzie aż 18% respondentów zadeklarowało niską efektywność, co stanowi najwyższy udział takich ocen spośród wszystkich analizowanych obszarów. Wynik ten może sugerować, że działania o charakterze profilaktycznym i prozdrowotnym są przez kuratorów oceniane jako trudniejsze w realizacji, mniej efektywne lub wymagające dodatkowych zasobów, kompetencji bądź wsparcia instytucjonalnego. Opisowo wskazuje to na możliwe

zróznicowanie poczucia skuteczności zawodowej w zależności od rodzaju podejmowanych działań, co stanowi istotny kontekst interpretacyjny dla uzyskanych wyników ilościowych.

Dążąc do realizacji celu badań, podkreślono, iż możliwa jest korelacja między wysokim dobrostanem psychicznym a spadkiem wymiaru ekonomicznego efektywności zawodowej oraz między wzrostem wymiaru ekonomicznego efektywności zawodowej a spadkiem dobrostanu psychicznego. Zauważyć należy, iż wyniki przeprowadzonego testu niezależności χ^2 Pearsona, opartego na analizie danych w tabeli krzyżowej, wskazują, że między badanymi czynnikami nie występuje istotna statystycznie zależność ($p = 0,6163$) przy przyjętym poziomie istotności $\alpha = 0,05$. Pamiętać jednak warto, że badanie przeprowadzone zostało na bardzo małej grupie kuratorów sądowych, co mogło oddziaływać negatywnie na wiarygodność wyniku testu. Jeśli wyniki te znalazłyby potwierdzenie na znacznie większej próbie badawczej, mogłoby to świadczyć o tym, że kuratorzy, starając się troszczyć o własne zdrowie psychiczne oraz fizyczne, nie są w stanie w pełni efektywnie realizować swojej służby. Przyczyn takiej sytuacji nie można upatrywać wyłącznie w jednostkach. Zawinił tu raczej system, który utrudnia efektywną realizację zadań przez niewłaściwą organizację, przeładowanie pracą samych kuratorów oraz nadmiernymi obowiązkami biurokratycznymi, bez zapewnienia przy tym adekwatnego wsparcia samym kuratorom. Kluczowymi działaniami podejmowanymi w kwestii kuratorskiej służby sądowej powinny być realne próby poprawy warunków pracy oraz jak największe wyeliminowanie czynników stresogennych (zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych). Wizja ta powinna towarzyszyć osobom związanym z resocjalizacją oraz wychowaniem najmocniej, gdyż to one wpływają bądź będą wpływać na system.

Analiza uzyskanych danych pozwala dostrzec schemat relacji zachodzących między dobrostanem psychicznym a efektywnością organizacyjną oraz relacyjną. Mianowicie wzrost dobrostanu psychicznego u badanych kuratorów sądowych wpływa pozytywnie na wymiar efektywności organizacyjnej, natomiast jego spadek na wymiar efektywności relacyjnej. Zależność ta może mieć swoje przyczyny w fakcie, iż kuratorzy z niskim dobrostanem psychicznym są bardziej zdeterminowani do szukania wsparcia i empatii ze strony drugiej osoby, dlatego bardziej skupiają się w swojej pracy na wymiarze efektywności relacyjnej. Natomiast kuratorzy z zapewnionymi elementami dobrostanu psychicznego mogą skupić się na efektach swojej pracy w wymiarze efektywności organizacyjnej, takich jak planowanie, skrupulatność czy wzmacnianie wewnętrznej motywacji. Wśród badanej grupy kuratorów sądowych zanotowano zarówno wysokie wyniki dobrostanu psychicznego, jak i dominującą efektywność relacyjną. Stwierdzenie to nie zaprzecza opisanemu wcześniej modelowi, ponieważ dotyczy on sytuacji dynamicznej. Można więc założyć, że gdyby u badanej grupy dobrostan psychiczny wzrósł,

wówczas wzrosłaby efektywność organizacyjna. Jeśli udałoby się obniżyć rzeczoną zmienną u badanych, podwyższyłaby się efektywność relacyjna. Analiza ta wydaje się interesująca, gdyż pozwala zwrócić uwagę na to, jak kluczowym elementem jest dobrostan psychiczny oraz na jak wiele wymiarów potrafi on wpłynąć. Należy podkreślić, że w celu rzetelnej weryfikacji sformułowanej hipotezy konieczne byłoby przeprowadzenie badań na większej próbie badawczej, z uwzględnieniem grupy kontrolnej, gdyż uzyskane wyniki nie uprawniają do ich uogólniania na całą populację kuratorów sądowych.

Dyskusja

Po analizie danych zasadne jest ich omówienie w szerszym kontekście teoretycznym oraz odniesienie do możliwych uwarunkowań współwystępowania dobrostanu psychicznego i efektywności zawodowej w pracy kuratora sądowego. Realizacja analizowanych działań w dużej mierze opiera się na komunikacji oraz współpracy, wymaga wzajemnego szacunku, wyrozumiałości oraz rozwiniętych kompetencji miękkich i organizacyjnych, stanowiących istotny element specyfiki tego zawodu. Wysoki poziom dobrostanu psychicznego może współwystępować z lepszym funkcjonowaniem w tych obszarach, jednak przeprowadzone analizy nie dostarczyły wystarczających podstaw empirycznych do potwierdzenia istotnych statystycznie zależności pomiędzy dobrostanem psychicznym a wymiarem ekonomicznym, relacyjnym czy organizacyjnym efektywności zawodowej. Brak identyfikacji jednoznacznych schematów relacji pomiędzy badanymi zmiennymi nie wyklucza jednak ich istnienia, lecz wskazuje na potrzebę dalszych, pogłębionych badań, prowadzonych na większych próbach i z wykorzystaniem zróżnicowanych metod badawczych. Na szczególną uwagę zasługują wyniki dotyczące efektywności deklarowanej, w przypadku której zauważono współwystępowanie z poziomem dobrostanu psychicznego w odniesieniu do części analizowanych działań. Uzyskane rezultaty należy zatem traktować jako wstępne i eksploracyjne, stanowiące punkt wyjścia do dalszych analiz nad charakterem i zakresem relacji pomiędzy dobrostanem psychicznym a różnymi wymiarami efektywności zawodowej kuratorów sądowych, bez formułowania wniosków o charakterze przyczynowo-skutkowym.

Podsumowanie

Na podstawie uzyskanych wyników badań można powiedzieć, że jednym z kluczowych zadań decydentów mających wpływ na szeroko rozumiany system resocjalizacji jest wdrożenie polityki troski o dobrostan psychiczny osób zajmujących

się zadaniami wychowawczo-resocjalizacyjnymi, w szczególności kuratorów sądowych. Uzyskane wyniki wskazują, że może to być jeden z czynników wpływających na ich efektywność. Warto wspomnieć, iż większa troska o dobrostan psychiczny skutecznie przeciwdziała powszechnemu w dzisiejszych czasach zjawisku wypalenia zawodowego. Wśród działań, które mogłyby być wykorzystane dla podniesienia dobrostanu, można zaliczyć wprowadzenie regularnych sesji z psychologiem lub terapeutą. Podczas rozmów prowadzonych z kuratorami przy okazji realizacji badań często wskazywali oni, że elementem niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania w tym zawodzie byłyby systematyczne i profesjonalne superwizje, zapewniające kuratorom możliwość samorozwoju oraz gwarantujące wsparcie emocjonalne, czyli kluczowe elementy składowe dobrostanu psychicznego. Równie ważne jest udoskonalenie organizacji pracy, umożliwiające zachowanie zasady zdrowego balansu między pracą a życiem osobistym. Nie bez znaczenia pozostaje również poprawa kwestii finansowej.

Podkreślono już kilkakrotnie wagę kuratorskiej służby sądowej dla sprawnego funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości. Praca kuratorów sądowych determinuje prawidłowe funkcjonowanie tak potrzebnego obecnie systemu probacji. Warto szukać czynników, które tę odpowiedzialną pracę uczynią efektywniejszą, ale i mniej obciążającą. Niniejszy artykuł zwraca uwagę na znaczenie well-beingu w tym zakresie. Jest to zagadnienie bez wątpienia niezwykle obszerne i z pewnością wymagające kolejnych badań.

Bibliografia

- Będkowska-Heine V., *Czas wolny uczniów poddanych nadzorowi kuratorów sądowych*, Wrocław 1991.
- Campbell J.P., Wiernik B.M., *The modeling and assessment of work performance*, „Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior” 2015, 2(1), s. 47–74, <http://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032414-111427>.
- Czerw A., *Psychologiczny model dobrostanu w pracy. Wartość i sens pracy*, Warszawa 2017.
- Griffin M.A., Neal A., Parker S.K., *A new model of work role performance. Positive behavior in uncertain and interdependent contexts*, „Academy of Management Journal” 2007, 50(2), s. 327–347, <https://doi.org/10.5465/AMJ.2007.24634438>.
- Gobelny J., *Efektywność zawodowa. Problemy definicji i pomiaru*, Poznań 2023.
- Karaś D., *Pojęcia i koncepcje dobrostanu: przegląd i próba uporządkowania*, „Studia Psychologica: Theoria et Praxis” 2019, 19(2), s. 5–23, <https://doi.org/10.21697/sp.2019.19.2.01>.
- Karaś D., Ciecuch J., *Polska adaptacja Kwestionariusza Dobrostanu (Psychological Well-Being Scales) Carroll Ryff*, „Roczniki Psychologiczne” 2017, 20(4), s. 815–835, <https://doi.org/10.18290/rpsych.2017.20.4-4pl>.
- Kobes P., *Bezpieczeństwo pracy kuratorów sądowych*, Warszawa 2016, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/PDF/2016/PRAWO%20KARNE%20I%20KRYMINOLOGIA/IWS_Kobes-P-Bezpieczenstwo-pracy-kuratorow.pdf [dostęp: 4.04.2026].

- Kozioł L., Buzowska B., *Praktyki nadzorcze i zarządcze a dobrostan pracowników*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie” 2016, 29(1), s. 39–48, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-917f558e-d082-4ec1-bf25-5cd9b8988f30/c/Praktyki_nadzorcze_i_zarzadcze_a_dobrostan_pracownikow.pdf [dostęp: 16.06.2023].
- Kwadrań L., *Oczekiwane efekty resocjalizacyjne a rzeczywiste możliwości oddziaływania kuratorów sądowych*, „Resocjalizacja Polska” 2013, (4), s. 275–287, [http://libcom.linuxpl.info/resocjalizacja/archiwum/wp-content/dokumenty/streszczenia/RP%204%20\(2013\)%20275-287.pdf](http://libcom.linuxpl.info/resocjalizacja/archiwum/wp-content/dokumenty/streszczenia/RP%204%20(2013)%20275-287.pdf) [dostęp: 4.04.2026].
- Motowidło S.J., *Job performance*, [w:] W.C. Borman, D.R. Ilgen, R.J. Klimoski (red.), *Handbook of Psychology*, t. 12, New Jersey 2003, s. 39–53, <https://psihologiapentrototi.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/08/handbook-of-psychology-vol-12-industrial-and-organizational-psychology.pdf> [dostęp: 4.04.2026].
- Opora R., *Efektywność i możliwość jej oceny w instytucji kurateli sądowej*, „Probacja” 2011, (3), s. 65–72, <https://open.icm.edu.pl/handle/123456789/904> [dostęp: 28.01.2026].
- Pyszka A., *Istota efektywności. Definicje i wymiary*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, (230), s. 13–25, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-177c5f71-9957-453a-9f93-3d805a0510a5/c/01_34.pdf [dostęp: 28.01.2024].
- Seligman M.E.P., *Pełnia życia. Nowe spojrzenie na kwestię szczęścia i dobrego życia*, przeł. P. Szymczak, Poznań 2011.
- Słowińska M., *Wykorzystanie testu chi-kwadrat w badaniach preferencji żywieniowych konsumentów*, „Nauki Inżynierskie i Technologie” 2019, (1(32)), s. 24–38, <https://doi.org/10.15611/nit.2019.1.02>.
- Trzebińska E., *Psychologia pozytywna*, Warszawa 2009.
- Winkler R., *Efektywność – próba konceptualizacji pojęcia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2010, (820), s. 103–114, <https://bazekon.uek.krakow.pl/zeszyty/170629782> [dostęp: 14.04.2024].
- Wirkus Ł., *Stres w pracy kuratora sądowego. Studium teoretyczno-empiryczne*, Kraków 2015.
- Wrzesniewski A., *Finding positive meaning in work*, [w:] J.E. Dutton, K.S. Cameron, R.E. Quinn (red.), *Positive organizational scholarship. Foundations of a new discipline*, San Francisco 2003, s. 296–308.
- Zalewska A.M., *Skala Satysfakcji z Pracy – pomiar poznawczego aspektu ogólnego zadowolenia z pracy*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Psychologica” 2003, 7, s. 49–61, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.hdl_11089_3708/c/F5_7.pdf [dostęp: 11.06.2023].
- Żołnierczyk-Zreda D., Warszevska-Makuch M., Barańska P., *Przeprowadzenie analizy zagrożeń związanych z pracą kuratora sądowego oraz opracowanie zaleceń służących ich ograniczeniu*, raport, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, nr 389/PZ/2021/NE, https://ozzks.pl/wp-content/uploads/2022/01/RAPORT_KURATORZY_poprawka_02_01_2022-1.pdf [dostęp: 14.07.2023].